

Kronik: Tale ved Dansk Gerontologisk Selskabs 60 års jubilæum

Kan vi rent faktisk se alderdommens snarlige forsvinden, og ender Dansk Gerontologisk Selskab med igen at være en niche for dem, der har en særlig interesse for de svage allersidst i livet.

Meget symbolsk, men nok helt utilsigtet kom Dansk Gerontologisk Selskab til verden sammen med de store efterkrigsårgange. I 1946 stiftede 12 pionerer, som alle var læger, Dansk Selskab for Alderdomsforskning, som i 1961 blev omdøbt til Dansk Gerontologisk Selskab. Det, der vel dengang nærmest kunne betragtes som særinteresser, skulle i løbet af godt et halvt århundrede komme til at vende op og ned på samfundet.

På godt og ondt har selskabets liv siden dets fødsel afspejlet, været i dialog med, været foran og måske undertiden også bagud i forhold til samfundsudviklingen, i forhold til alderdom i forandring og i forhold til de generationer, der vandrer igennem alderdommen og farver og forandrer dens udtryk. Man kunne f.eks. hævde, at der i dag er noget stivnende eller fastholdende i bare at hedde noget med "alderdom" eller "gerontologi."

Selvom selskabet på mange måder kan siges at være blevet en succes, og selvom det kan siges at være blevet virkelig hot at være gerontolog, er det alligevel, som om alderdom og gerontologi som sådan aldrig rigtigt bliver andet end noget, man må lære at leve med – på trods af, at samfundet står midt i en demografisk forandringsproces af historiske dimensioner. I 1994 spåede lektor i psykologi, Jørgen Bruhn Petersen, tidl. RUC, alderdommens snarlige forsvinden ud fra den betragtning, at der er ingen, der vil kendes ved den, og at de menneskelige bestræbelser går ud på at dø stående. Jeg fandt dengang spådommen underlig, men bemærkelsesværdig, og jeg drømte ikke om, at

det ville komme til at gå så hurtigt, som det gjorde.

Et lægeligt og monofagligt selskab

I de første 25-30 år af sin tilværelse levede selskabet anonymt og lukket som først og fremmest et lægeligt, monofagligt selskab. Det var nok ingen tilfældighed, at det var læger, der prægede selskabet i dets første leveår, for de demografiske forandringer, der var på vej, var sandsynligvis i starten mest synlige i sundhedsvæsnet og for samfundsmedicinere. Således skrev bl.a. amtslæge Vagn Christensen, tidl. Ringkøbing Amt, i en Røde Kors pjeces fra 1966, kaldet "Vi og vore gamle" advarende, men også ganske visionært, om den demografiske forandring, som samfundet var / er inde i. Bl.a. blev det understreget, at kun få af de ældre er syge og svækkede. Der blev også peget på behovet for forebyggelse, herunder at de gamle ikke blev sat ud på et sidespor, men blev sikret fortsat deltagelse i samfundet f.eks. via arbejde. Bl.a. var der i pjecen også en beretning om en "folkepensionisternes beskæftigelses-service", som i 1960'erne blev oprettet af et københavnsk ægtepar, der efter at have arbejdet med dette i 3 måneder udtalte: "*Indtil nu har vi sat 30 ældre i arbejde og kan skrive under på, at der er brug for arbejde til ældre. De gamle er god og stabil arbejdskraft. De virksomheder, der har fået medarbejdere gennem vor formidling, har altid villet have flere.*"

Fra forsorg til omsorg

Det store fremskridt var ifølge pjecen nu en omstilling – også i lovgivningen – fra forsorgsbegrebet, der ansås at dække over passiviserende paternalisme, til

begrebet omsorg, som betød aktivering og forebyggelse af sygdom. Pjecen pegede også på, at offentlige myndigheder, forskellige slags professionelle (læger, hjemmesygeplejersker, socialfolk, præster og hjemmehjælpere) sammen med frivillige via en samlet indsats skulle bidrage til at ændre de gamles vilkår i Danmark.

Den frugtbare tværvidenskabelighed

Først ti år senere begyndte den udvikling for selskabet, som afspejler nogle af de tanker, som kom til udtryk i pjecen. Med et opbrud i monofagligheden og med en orientering mod en dialog med praksis, men også mod en bedre organisering af rammerne for det nordiske og europæiske samarbejde om videnskabelige kongresser, startede denne udvikling i 1975 med anatomiprofessor Andrus Viidik, som ny, visionær formand for selskabet. Sammen med en gruppe gerontologer fra samfundsmedicin, geriatri, ergoterapi, psykologi, odontologi og demografi startede Andrus Viidik en ny æra i dansk gerontologi, hvor også senere flere betydningsfulde fag kom til, som f.eks. kulturgerontologi. De pågældende personer, som tegnede første bølge, og som i mange år blev de bærende kræfter i den nye æra er Henning Kirk, Inger-Lise Dyrholm, afdøde Pia Fromholt, Knud Rømer, Poul Holm-Pedersen, Marianne Schroll og Poul Mathiesen. Meget tidligt udviklede disse personer værdier i det videnskabelige arbejde, som først i dag er på vej ind på danske universiteter: den frugtbare tværvidenskabelighed, dialog med praksis og formidling af forskning til samfundet. Men ud af denne virksomhed voksede også en moderne gerontologidentitet, som efter

min opfattelse er karakteriseret ved at:

- have sit eget speciale i specialet
- anerkende andre specialer som uundværlige for at forstå aldringens mangfoldighed
- være skolet i almen gerontologi, som omfatter aldringens biologi, den kulturhistoriske indflydelse på aldring, livsløbet som analyseenhed, forholdet imellem aldring og (fysisk og psykisk) sygdom, aldringens psykologi samt alderdommens historie.

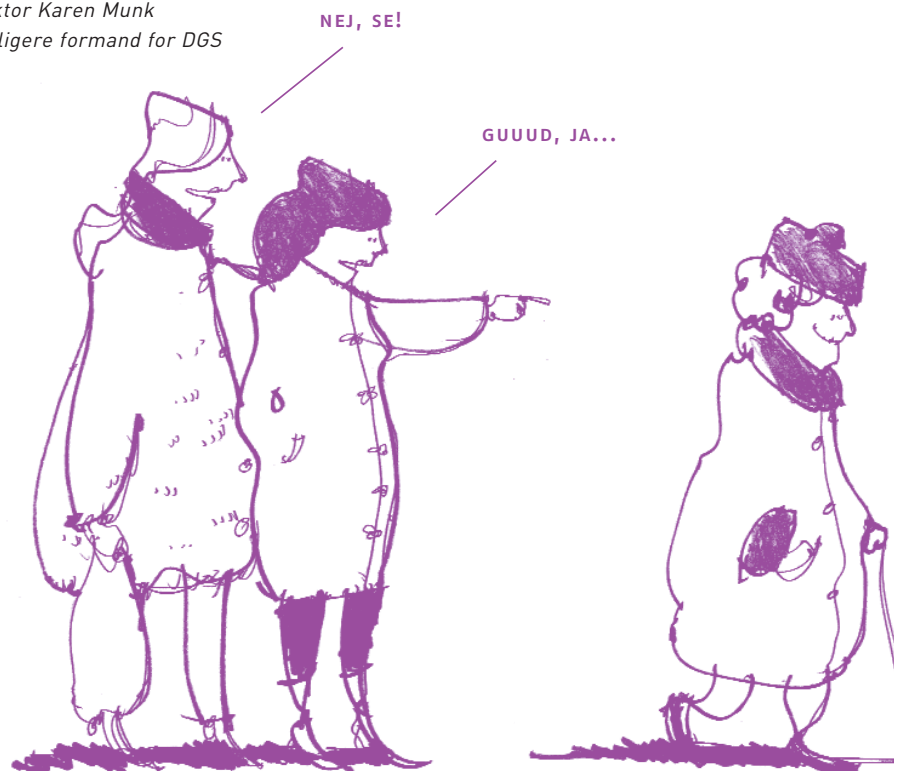
Kampen mod biologiens begrænsninger

Men i dag kan man spørge sig, om ikke Jørgen Bruhn Petersen alligevel er ved at få ret. Midt i al den nye tværviden-skabelighed muntrede gerontologerne sig i mange år med at fastslå, at der i det mindste var ét speciale, som aldrig ville komme ind under gerontologiens tværfaglige paraply, nemlig det, der havde med graviditet og fødsel at gøre. Men den holdt som bekendt ikke stik. Vores nybagte efterlønsmor i Vanløse har vist vejen ind for obstetrikken, hermed kaldet *geroobstetrik*. For ikke at tale om vores spanske tvillingemor på 67 og flere andre ældre mødre ude i Europa. Mens alle råber, at det er for galt, sparker teknologien hele tiden nye døre ind. Samfundsudviklingen er blevet ganske modsætningsfyldt i de seneste år: på én gang får biologien stadig større betydning som et identitetsmæssigt omdrejningspunkt for os i forståelsen af vores herkomst, men samtidig gør vi alt for at bekæmpe biologiens begrænsninger: er vi født med det forkerte køn, skifter vi køn; er vi seksuelt orienteret mod samme køn, får vi børn alligevel, og har vi efterhånden nået den forkerte alder, lader vi ikke bare stå til, men gør, hvad vi kan for at ophæve alderens begrænsninger.

Vi vil dø stående og helst midt i en latter

Der er ikke nødvendigvis tale om en umoden higen efter evig ungdom, som mange moralister hævder. Man kan også betragte det som en triumf for menneskeheden, at vi nu bevarer helbred og energi så langt i livsløbet, at vi kan nå at udforske sider af tilværelsen, som vi ikke nåede at fordybe os i, da vi var unge og mindre kloge. Vi vil dø stående, hvor vores "hus" er bragt i orden, og hvor vi på én gang er engageret i livet og klar til afgang – og helst midt i en latter, som netop afdøde forfatter 89-årige Jytte Borberg sagde det. Hvad skal vi kalde det? Er det rent faktisk alderdommens forsvinden, der begynder at tegne sig i horisonten? Og ender Dansk Gerontologisk Selskab med igen at være en niche for særinteresser: de svage allersidst i livet, som godt vil kaldes gamle?

Lektor Karen Munk
Tidligere formand for DGS

På godt og ondt har selskabets liv siden dets fødsel afspejlet, været i dialog med, været foran og måske undertiden også bagud i forhold til samfundsudviklingen